

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ
Ο ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΗΣ UNESCO

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES – I.C.O.M.O.S.
THE OFFICIAL TECHNICAL ADVISOR OF UNESCO

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Αθήνα, 12 Φεβρουαρίου 2019
α.π. 1425

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ HELLENIC NATIONAL COMMITTEE COMITÉ NATIONAL HELLENIQUE

Πρόεδρος: Α. Νακάσης **Α΄ Αντιπρόεδρος:** Ν. Λιανός **Β΄ Αντιπρόεδρος:** Σ. Αυγερινού-Κολώνια **Γενικός Γραμματέας:** Ι. Πανόπουλος **Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας:** Ε. Καρδαρά **Ταμίας:** Β. Κότσιαρης **Τύπος-ΜΜΕ:** Σ. Σπυροπούλου **Δημόσιες Σχέσεις:** Μ. Δανιήλ **Εθνικά Θέματα:** Κ. Ψαρουδάκης **Διεθνή Θέματα:** Ε. Κόρκα **Διεθνή Προγράμματα:** Ε. Τσακανίκα **Αρχείο-Εκδόσεις-Βιβλιοθήκη:** Μ. Δελή-Πυρουνάκη **Περιουσία-Διαχείριση:** Α. Βες **Εκδηλώσεις:** Ν. Μαρκοζάνης **Τουρισμός:** Κ. Κατσιγιάννης **Εκπαίδευση:** Κ. Καραδήμας **Περιβάλλον:** Ε. Αλεξάνδρου **Διεθνείς Επιστημονικές Επιτροπές:** Ε. Εφεσίου

Πειραιώς 73, 10553 Αθήνα. Τηλ.: (+30)2103244821 icomoshellenic@gmail.com

ΘΕΜΑ: Ο χαρακτηρισμός του εργοστασίου της ΠΥΡΚΑΛ στην Ελευσίνα ως μνημείου και ιστορικού τόπου

Το εργοστάσιο της ΠΥΡΚΑΛ στην Ελευσίνα, τοπόσημο της βιομηχανικής ιστορίας της πόλης των αρχών του προηγούμενου αιώνα, θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα δείγματα της βιομηχανικής κληρονομιάς της Ελλάδας, που άφησε ισχυρό αποτύπωμα στη νεότερη ιστορία της.

Η ΠΥΡΚΑΛ δημιουργήθηκε το 1908 ως αποτέλεσμα της συγχώνευσης δύο επιχειρήσεων, που είχαν ξεκινήσει τη λειτουργία τους στα τέλη του 19ου αιώνα, την Εταιρεία Ελληνικού Πυριτιδοποιείου, Χημικών και Βιομηχανικών Προϊόντων (γνωστή ως Μπαρουτάδικο), που εξόπλιζε τον ελληνικό Στρατό με φυσίγγια και το Καλυκοποιείο των αδελφών Μαλτσινιώτη, που λειτουργούσε με μεγάλη επιτυχία από το 1891 στον Υμηττό. Το 2017 το εργοστάσιο έκλεισε, αφήνοντας πίσω του ένα σπουδαίο κτηριακό απόθεμα και ένα σημαντικό ελεύθερο χώρο. Την ίδια χρονιά αγοράστηκε από την εταιρεία «Ελληνικά Πετρέλαια ΕΛΠΕ», προκειμένου να δημιουργηθεί μια «νεκρή ζώνη» μεταξύ των διυλιστηρίων και του αστικού ιστού.

Το βιομηχανικό συγκρότημα περιλαμβάνει δύο τομείς, στα βόρεια το Πυροτεχνουργείο (83 κτήρια) και στα νότια το Γομωτήριο (51 κτήρια), το μεγαλύτερο μέρος των οποίων κτίστηκε τη δεκαετία του 1930. Ανάμεσά τους βρίσκονται και εμβληματικά κτήρια, όπως οι δύο θολωτές αποθήκες αδρανών υλικών, τα κτήρια των συνεργείων πυροσωλήνων και καψυλίων, ο υδατόπυργος, το συγκρότημα των 7 καταφυγίων, τα κτήρια των γραφείων και το χυτήριο.

Σε πολλά από τα προαναφερόμενα κτήρια έχουν εφαρμοστεί πρωτοποριακές τεχνολογίες σκυροδέματος και χωροδικτυωμάτων, και χαρακτηρίζονται από μορφολογικές και κατασκευαστικές αρετές. Παράλληλα, ο μηχανολογικός εξοπλισμός - κατά κύριο λόγο από μηχανουργεία του Βελγίου, της Γερμανίας και της Γαλλίας με κάποια δείγματα ελληνικών μηχανουργείων του Πειραιά - τεκμηριώνει τη δυναμικότητα της βιομηχανίας στην εποχή της ακμής της.

Το βιομηχανικό αυτό σύνολο, λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, τεχνικής, βιομηχανικής, κοινωνικής και εν γένει ιστορικής και επιστημονικής σημασίας του, φέρει όλες εκείνες τις αξίες, που σύμφωνα με το Ν. 3028/2002 και τη σύμβαση της Γρανάδας (ΦΕΚ 13/04/1992) επιτρέπουν το χαρακτηρισμό του ως μνημείου. Ο χαρακτηρισμός αυτός πρέπει να αφορά και σε κινητά αντικείμενα, που συνδέονται με τις χρήσεις που είναι σύμφωνες με το χαρακτήρα του ως μνημείου, καθώς και στον περιβάλλοντα χώρο ή στοιχεία αυτού.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ
Ο ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΗΣ UNESCO

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES – I.C.O.M.O.S.
THE OFFICIAL TECHNICAL ADVISOR OF UNESCO

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Για τους λόγους αυτούς, το ελληνικό τμήμα του ICOMOS ζητά να χαρακτηριστούν τα κτήρια του βιομηχανικού συγκροτήματος της ΠΥΡΚΑΛ, όπως και ο κινητός μηχανολογικός-υλικοτεχνικός εξοπλισμός του, ως μνημεία και το σύνολο του συγκροτήματος να κηρυχθεί ως ιστορικός τόπος.

Σε διαφορετική περίπτωση ο χώρος πρόκειται να απαξιωθεί από την εγκατάλειψη, τους βανδαλισμούς και τις κλοπές, ενώ ο κίνδυνος της κατεδάφισης που απειράπη το 2017 θα επανέλθει. Μια τέτοια προοπτική θα ισοδυναμούσε με κατεδάφιση της ιστορικής μνήμης και ακύρωση κάθε προοπτικής για επανορθωτικές δράσεις προς όφελος της πόλης και των γειτονικών οικισμών.

Είναι κατά συνέπεια ανάγκη να καταγραφούν και να αποτυπωθούν λεπτομερώς τα κτήρια, ο βιομηχανικός εξοπλισμός, οι εξωτερικές διαμορφώσεις και ο περιβάλλον χώρος ώστε να προστατευτούν, αποκατασταθούν, επαναχρησιμοποιηθούν και αναδειχθούν τα πλέον σημαντικά εξ αυτών, αναδεικνύοντας την ιστορία του εργοστασίου και των εργαζόμενων του. Συγχρόνως, ο χώρος πρασίνου μέσα στον οποίο αναπτύχθηκε η ΠΥΡΚΑΛ μπορεί να αποτελέσει μία ζώνη προστασίας ανάμεσα στα διυλιστήρια και στην πόλη της Ελευσίνας και να στεγάσει σύγχρονες λειτουργίες και δραστηριότητες που τόσο λείπουν από την πόλη.

Τα αρμόδια Υπουργεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, η Περιφέρεια Αττικής και ο Δήμος Ελευσίνας θα πρέπει να αναλάβουν δράση, για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης που περικλείει το συγκρότημα, με παράλληλη αναβάθμιση και αξιοποίηση του χώρου λειτουργικά. Η ανακήρυξη της Ελευσίνας ως Πολιτιστικής Πρωτεύουσας του 2021 είναι μια εξαιρετική ευκαιρία για να ξεκινήσει η αξιοποίηση του συγκροτήματος και η κατανόηση του σπουδαίου ρόλου που μπορεί να παίξει για την αναβάθμιση της περιοχής.

Για την Εθνική Επιτροπή του Ελληνικού Τμήματος του I.C.O.M.O.S.

Ο Πρόεδρος

Δρ Αθανάσιος Νακάσης

Ο Γενικός Γραμματέας

Ιωάννης Πανόπουλος